

NGŨ LIỆU

Phụ lục 2.22

BẦY SÂM CẦM¹ NHỎ

(Trích *Cà phê cùng Tony*)

- Tony Buổi Sáng -

(1) [...] Chắc ai cũng từng nghe bài *Nhớ mùa thu Hà Nội* của nhạc sĩ Trịnh Công Sơn², trong bài hát có hình ảnh Hồ Tây³ nên thơ, sóng vỗ bờ xao xác, cây cơm nguội vàng, gió heo may lạnh lạnh. Và “bầy sâm cầm nhỏ, vỗ cánh mặt trời” là một hình ảnh thiên nhiên vô cùng đẹp, vô cùng kỳ thú.

Hình 1: Con chim sâm cầm (Nguồn: Internet)

Cầm là họ chim lông vũ. Gia cầm tức họ gà vịt nuôi tại nhà. Thủy cầm là các loại hai chân có thể bơi dưới nước như vịt, le le, ngỗng, ngan, thiên nga. Sâm cầm chắc là có... ăn nhân sâm nên gọi là... sâm cầm. Người Hàn ăn sâm nhiều nên da dẻ hồng hào, đẹp trai đẹp gái. Sâm ở Hàn Quốc có

“Sâm cầm” và “sâm Hàn Quốc” có điểm gì giống và khác nhau?

¹ Sâm cầm: chim sống ở nước, lông xám đen, mỏ trắng, sống ở phương Bắc, trí đông ở phương Nam, thịt ngon và thơm.

² Nhạc sĩ Trịnh Công Sơn (1939 – 2001): ông được coi là một trong những nhạc sĩ lớn nhất của tân nhạc và nằm trong danh sách những nghệ sĩ âm nhạc Việt Nam có lượng đĩa bán chạy nhất. Hiện nay chưa có thống kê chính xác về số tác phẩm để lại của ông (ước đoán con số không dưới 600 ca khúc). Tuy nhiên, số ca khúc của ông được biết đến rộng rãi là 236 ca khúc (cả lời và nhạc).

³ Hồ Tây (với các tên gọi khác trong lịch sử như Đàm Xác Cáo, Hồ Kim Ngưu, Lăng Bạc, Dâm Đàm, Đoài Hồ) là hồ tự nhiên lớn nhất thành phố Hà Nội, hiện thuộc địa phận phường Tây Hồ. Đây là một hồ móng ngựa (loại hồ hình chữ U được hình thành do uốn khúc của một con sông, qua thời gian, bị cắt đứt tạo thành một thể nước hình chữ U) và là vết tích của một dòng chảy cũ của sông Hồng.

hai loại, một là loại cao cấp, trồng trong điều kiện khắc nghiệt để thu được sâm có tinh chất cao, dùng chế biến dược phẩm, mỹ phẩm, rất đắt tiền. Hai là loại trồng như rau, vài ba tháng là thu hoạch, dùng hàng ngày. Lúc Tony Se – un (Seoul)⁴, sáng nào cũng ghé bà bán cháo trong hẻm gần nhà trọ, đầu khoảng 7.000 guôn (won)⁵ một tô, có nửa con gà và mấy củ sâm. Ăn đầu một tháng thì trời oi, da Tony trắng như bông bưởi. Đẹp trai quá nên đi đâu ai cũng ngoái nhìn, suýt mấy lần bị trục xuất⁶, nên Tony ra đường phải quẹt nhọ nôi⁷ cho xấu bết. Ăn nói, thay vì lưu loát, dí dỏm, thông tuệ như mọi khi, Tony cũng nỗ lực nói vấp lên vấp xuống để bớt sự thu hút. Đẹp và giỏi, đôi khi cũng là rào cản lớn để “hòa nhập mà không hòa tan”.

Hình 2: Nhân sâm Hàn Quốc
(Nguồn: Internet)

Quy lại chuyện con sâm cầm, này giờ Tony nói lan man quá. Tóm lại là Tony và con sâm cầm đó giống nhau ở chỗ là đều ăn sâm. Con kia bay được còn Tony không bay được. Chắc vì ăn sâm nên con này rất khỏe, bay cả ngàn dặm không cần nghỉ mệt. Thịt da của nó, kể cả lông mao, lông vũ, đều dùng làm thuốc (lưu ý tuyệt đối không được so sánh vụ lông mao, lông vũ giữa con sâm cầm và Tony).

(2) Mùa đông trời lạnh, sâm cầm bèn bay về phương Nam tránh rét. Bay đi trú đông cũng là tập tục của các loài chim xứ lạnh. Ở Bắc bán cầu là mùa đông thì ở Nam bán cầu như Úc⁸, Niu Zi – lân (New Zealand)⁹ lại là mùa ấm do Trái đất nghiêng 23,5 độ. Đàn sâm cầm bay theo hình chữ V, con đầu đàn bay trước, một bầy vỗ cánh theo sau, để hạn chế lực cản của không khí, chúng bay chung với ngỗng trời¹⁰ và nhiều loại chim khác nữa. Bay qua các tỉnh của Trung Quốc như Hắc Long Giang, Liêu Ninh, xuống Bắc Kinh, Hà Bắc, Hà Nam, Hồ Bắc, Hồ Nam, Quảng Tây rồi đến Việt Nam. Đàn sâm cầm quyết định chuyển tải ở Hồ Tây, coi đó như sân bay trung chuyển, vì đã được nửa đoạn đường rồi.

Chú ý những chi tiết miêu tả đàn sâm cầm lúc bay đi tránh rét.

⁴ Seoul: tên chính thức là Thành phố Đặc biệt Seoul, là thủ đô kiêm đô thị lớn nhất của Hàn Quốc. Seoul nằm ở phía tây bắc sông Hán và là một thành phố toàn cầu.

⁵ Won: đơn vị tiền tệ của Hàn Quốc.

⁶ Trục xuất: đuổi ra khỏi (thường là lãnh thổ một nước).

⁷ Nhọ nôi: bụi đen bám ở phóá ngoài nôi, chảo,...do đun nấu.

⁸ Úc (Australia) nằm ở khu vực Nam Thái Bình Dương, giữa Ấn Độ Dương và Thái Bình Dương. Đây là quốc gia lớn thứ 6 trên thế giới về diện tích.

⁹ New Zealand: là một đảo quốc nằm tại khu vực phía tây nam của Thái Bình Dương.

¹⁰ Ngỗng trời: ngỗng sông hoang, biết bay.

Cả ngàn năm nay, nó cứ thế mà đi. Một lộ trình. Xuống Hồ Tây tắm táp, uống sương đọng trên những búp sen, ăn thêm mấy sinh vật ven hồ, rồi tiếp tục cất cánh về phương Nam, bay qua miền Trung, qua Sài Gòn, Cà Mau, Singapore, Indonesia rồi tới Úc, Niu Zilân (New Zealand). Hết mùa đông, đàn sâm cầm lại bay theo chiều ngược lại.

(3) Các đời vua Việt Nam biết con này bổ dưỡng, nên yêu cầu quan chức trấn Tây Hồ bắt dâng vua. Tuy nhiên, chỉ được bắt vài cặp một năm. Ai

Tại sao sâm cầm bị săn bắn kinh khủng?

Hình 3: Đàn sâm cầm
(Nguồn: Sách “Cà phê cùng Tony”
– Tony Buổi sáng)

bắt nhiều hơn sẽ bị chém. Coi như thu lệ phí trung chuyển. Sau khi súng sẵn và đại gia ra đời, sâm cầm vừa sà xuống Hồ Tây thì bị giăng lưới, bị súng săn nã¹¹ vào đầu nên ngơ ngác, con đầu đàn vừa bay vừa đếm, nói ủa sao đáp xuống thì 100 mà bay lên chỉ con vài con vậy? Bọn chúng bị săn bắn kinh khủng quá, chết gần hết thì cũng khôn ra. Đàn sâm cầm bữa nay quyết định chuyển đi tới một địa điểm mới. Tony biết, mà hồng¹² nói. Sợ tụi nó tuyệt chủng.

Chiều nay lòng buồn, Tony bèn thay đồ đi Hồ Tây ngắm cảnh¹³. Vẫn còn đó những con sóng lao xao vỗ bờ tím ngắt. Vẫn còn đó chùa Trấn Quốc uy nghi, tháp cổ mặc trầm. Vẫn còn đó đường Thanh Niên và bến Cổ Ngư dịu dặt nam thanh nữ tú.

Nhưng không còn nữa “bầy sâm cầm nhỏ, vỗ cánh mặt trời”.

“Cây trồng có ba nhóm, cây cảnh trồng trong vườn cho đẹp - cây quý hiếm trong sách đỏ và cây trồng đại trà làm rau hay lương thực. Động vật cũng chia làm ba loại vậy, có thú nuôi như chó mèo, động vật hoang dã trong tự nhiên, và động vật làm thực phẩm được nuôi đại trà. Chỉ được ăn cái thứ ba. Đó là văn minh nhân loại. Còn bạn nào cây cảnh cũng nhổ lên ăn, chó mèo cũng đập chết ăn, nói không nghe mà cãi nhem nhem, thì kệ. Họ thuộc về văn hóa ít tình ít nghĩa”.

(Tony Buổi Sáng; Cà phê cùng Tony, NXB Trẻ, năm 2014, tr.61 – 65)

¹¹ Nã: nhắm vào mà bắn liên tiếp.

¹² Hồng (Phương ngữ): Không.

¹³ Văn cảnh: ngắm cảnh.

CÂU HỎI, NHIỆM VỤ

VĂN BẢN KÍ 22

😊 TRƯỚC KHI ĐỌC

1. Chia sẻ: Em đã từng nghe bài hát nào về mùa thu Hà Nội chưa? Nếu rồi, hình ảnh nào trong bài hát của mùa thu Hà Nội khiến em nhớ nhất?

2. Dự đoán: Tên nhan đề nhắc đến hình ảnh “bầy sâm cầm”, hình ảnh này gợi cho em cảm xúc và suy nghĩ gì?

📖 ĐỌC VĂN BẢN

BẦY SÂM CẦM NHỎ

(Trích *Cà phê cùng Tony*, Tony Buổi sáng)

(Phụ lục 2.22)

📄 SAU KHI ĐỌC

☀ KIẾN THỨC BỔ TRỢ

1. Thể loại tản văn và tùy bút (Phụ lục 1)
2. Đôi nét về tác giả và tác phẩm (Phụ lục 3.8)

THỰC HIỆN NHIỆM VỤ

Câu hỏi nhận biết

Câu hỏi 1: Bài tản văn viết về cái gì, sự việc gì?

Câu hỏi 2: Đọc phần (1) và liệt kê những chi tiết miêu tả con chim sâm cầm.

Câu hỏi 3: Vì sao đàn sâm cầm lại chọn Hồ Tây là nơi dừng chân và gọi đó là "sân bay trung chuyển"?

Câu hỏi thông hiểu

Câu hỏi 4: Tóm tắt các sự kiện chính của văn bản theo sơ đồ tư duy.

Câu hỏi 5: Tìm và phân tích một số câu hoặc đoạn văn trực tiếp bộc lộ tình cảm, suy nghĩ của tác giả.

Câu hỏi 6: Phân tích sự đối lập cảm xúc giữa đoạn (1) và đoạn kết. Sự chuyển đổi cảm xúc này thể hiện nỗi niềm gì của tác giả?

Cảm xúc đoạn 1	Cảm xúc đoạn kết
→ Nhận xét:	

Câu hỏi 7: Theo em, văn bản có phải đơn thuần là giới thiệu về loài chim sâm cầm không? Tác giả còn muốn gửi gắm điều gì sau câu chuyện này?

Câu hỏi 8: Đánh giá sự thành công của Tony Buổi Sáng trong việc kết hợp tính chất thông tin (kiến thức) và tính chất biểu cảm (cảm xúc cá nhân) trong đoạn trích này. Theo em, yếu tố nào đóng vai trò then chốt nhất giúp bài viết trở thành một tản văn hấp dẫn?

Câu hỏi vận dụng

Câu hỏi 9: Từ câu chuyện sâm cầm, bạn hãy thiết kế một khẩu hiệu (slogan) hoặc một áp phích (poster) ngắn gọn (kèm theo hình ảnh) để kêu gọi cộng đồng cùng bảo vệ các loài động vật, không săn bắn bừa bãi.

Câu hỏi 10: Viết đoạn văn ngắn khoảng (7 – 9 câu) nêu cảm nhận của em sau khi đọc xong văn bản.

HƯỚNG DẪN TRẢ LỜI

Văn bản kí 22: Bầy sâm cầm nhỏ (Tony Buổi sáng)

*** SAU KHI ĐỌC:**

Câu 1: *Gợi ý đáp án*

Bài tản văn viết về loài chim sâm cầm (một loài chim di cư quý hiếm).

Câu 2: *Gợi ý đáp án*

* HS liệt kê được các chi tiết miêu tả con chim sâm cầm:

- Cầm là họ chim lông vũ.
- Rất khỏe, bay cả ngàn dặm không cần nghỉ mệt.
- Thịt da, lông mao, lông vũ đều dùng làm thuốc.

Câu 3: *Gợi ý đáp án*

- Đàn sâm cầm chọn Hồ Tây là “sân bay trung chuyển” vì:

- + Vị trí chiến lược: Hồ Tây nằm ở vị trí đã được nửa đoạn đường bay từ phương Bắc xuống.
- + Mục đích: Là nơi để chúng tắm tấp, uống sương đọng trên những búp sen, ăn thêm mấy sinh vật ven hồ và nghỉ ngơi trước khi tiếp tục cất cánh về phương Nam.

Câu 4: *Gợi ý đáp án*

* HS tóm tắt theo ý tưởng của mình, phải đảm bảo được các sự kiện chính sau:

- + Giới thiệu về loài chim sâm cầm.
- + Kể về hành trình di cư của chim
- + Hiện trạng chim sâm cầm bị săn bắn rất nhiều.
- + Chiêm nghiệm về tương lai.

Câu 5: *Gợi ý đáp án*

* HS phân tích được một số câu hoặc đoạn văn trực tiếp bộc lộ tình cảm, suy nghĩ của tác giả:

- *Đẹp và giỏi, đôi khi cũng là rào cản lớn để hòa nhập mà không hòa tan.*

=> Suy nghĩ hóm hỉnh, cường điệu hóa về sự khác biệt. Mượn câu chuyện tự nhận mình đẹp trai, giỏi giang để châm biếm nhẹ nhàng về sự tự phụ và vấn đề hòa nhập xã hội.

- *Đàn sâm cầm bữa nay quyết định chuyển đi tới một địa điểm mới. Tony biết, mà hổng nói. Sợ tui nó tuyệt chủng.*

=> Sự thương cảm, hành động bảo vệ loài chim trước lòng tham của con người.

- *Chiều nay lòng buồn, Tony bèn thay đồ đi Hồ Tây ngắm cảnh... Nhưng không còn nữa bầy sâm cầm nhỏ, vỗ cánh mặt trời.*

=> Nỗi buồn sâu sắc, tiếc nuối trước sự đối lập giữa cảnh vật vẫn còn và sự sống đã mất nhấn mạnh sự hủy hoại di sản tự nhiên.

Câu 6: *Gợi ý đáp án*

Cảm xúc đoạn 1	Cảm xúc đoạn kết
- Vui vẻ, lạc quan, hài hước khi nhớ đến hình ảnh chim sâm cầm: “Bầy sâm cầm nhỏ, vỗ cánh mặt trời” (hình ảnh thơ mộng, đầy sức sống).	- Buồn bã, nặng trĩu, khắc khoải khi không thấy chim sâm cầm nữa. => Một sự mất mát, thiếu vắng lớn.
→ Nhận xét: Sự chuyển đổi cảm xúc từ sự lãng mạn, lý tưởng sang sự đau xót, hiện thực phũ phàng thể hiện nỗi niềm tiếc nuối tột độ trước sự hủy hoại di sản thiên nhiên.	

Câu 7: *Gợi ý đáp án:*

Văn bản không đơn thuần là giới thiệu về loài chim sâm cầm. Tác giả còn muốn gửi gắm những thông điệp triết lý và nhân văn sâu sắc:

- Phê phán những kẻ có hành động thiếu văn minh làm hủy hoại thiên nhiên.
- Đề cao giá trị tinh thần ký ức bền vững.

.....

Câu 8: *HS trả lời theo cách hiểu của mình, có thể tham khảo gợi ý sau:*

- Yếu tố then chốt nhất là Sự đối lập cảm xúc.
 - + Hài hước: Tony dùng sự cường điệu hóa (tự nhận mình đẹp trai, ăn sâm) để thu hút và tạo sự gần gũi.
 - + Chuyển đổi nghiêm túc: Sự hài hước đột ngột chấm dứt bằng hình ảnh “súng săn” và sự thiếu vắng chim sâm cầm.
- => Sự đối lập này tạo ra xung đột cảm xúc và khắc khoải trong lòng người đọc, khiến thông điệp cuối cùng về đạo đức và văn minh trở nên đanh thép và khó quên hơn nhiều so với một bài viết thuần túy.

Câu 9: *HS thiết kế theo sáng tạo và suy nghĩ của mình.*